

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt XVI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15591

tione cognitionem hujus causæ ad Romanam sedem pertinuisse fatetur Clemens IV. Pontifex in epistola ad Ludovicum Regem: *Cum Comes Tolosanus ex causis ad iudicium apostolicum ratione fidei pertinentibus per felicitis recordationis Papam predecessorem nostrum terris suis & honore privatus, suis meritis congruentem sententiam excepisset. Episcopi quoque in secularibus negotiis jus in Gallia aliquando dicebant, etsi à iudicibus regis eorum sententiæ repudiarentur. Quod graves contentiones accendit, præcipue sub Rege Philippo Valefio, de quibus agemus accuratè tomo secundo, & argumenta partium expendemus, nova quadam methodo adhibita, quæ observationibus è veteri disciplina petitis illustrabitur.*

CAPVT XVI.

Synopsis.

I. Inspecienda ratio qua Ecclesia Gallicana prospexit Libertati regni in dissidio Bonifacij & Philippi. Rei gesta series exponitur. Invitatur Rex ad recuperationem terre sanctæ. Causatur bella finitima. Movenetur ab Episcopo Appamiensi Nuncio Pontificis, minis adjectis.

II. Rex non violat jus gentium, detruso in carcerem Nuncio. Post aliquod tempus, accusatur majestatis. Criminibus probatis, è sententia conventus Silvanectensis traditur custodia Archiepiscopi Narbonensis. Quod renuntiat Pontifici per Legatos Regis.

III. Bonifacius cognitionem accusationis ad se trahit. Literas contumeliosas ad Regem mittit, qua in ignem coniectæ. Episcopos & Doctores Gallie ad synodum Roma habendam evocat, ut statuere possit de reformatione Regis & regni. Aliud exemplum epistole ad Regem conceptum, qua tamen missa non est; e qua epistolium consarcinatum à Flotta Legato Regis.

IV. Conventus Ecclesie Gallicane. Omnes spondent se Regi adfuturos ad tuendam regni majestatem. Litera & legato trium Episcoporum missa ad Pontificem, qui conquerantur de tentata regni subiectione, & de synodo in eam rem indicta. Philippi acerbum epistolium. Orationes Bonifacij & Cardinalis Porruensis ad Legatos. Aiunt regnum Francorum subesse Romanæ Ecclesie temporaliter, ratione peccati.

V. Explicata sententia Bonifacij, qui ratione peccati regni statum ordinare voluit, & à Rege pœnas ob malam administrationem exigere. Non erat ea mens Innocentij tertij. Gallicana Ecclesia huic Bonifacij sententiæ refragata est.

VI. Legato missa, Concilij congregationem urfit, aliisque pacis condiciones proposuit. Quæ rejecta à Philippo. Conventus alter totius regni. Accusatur Bonifacius hæreses & aliorum criminum.

VII. Accusator, Rex, Episcopi, & reliquis conventus appellant futurum Concilium. Hac appellatio non adhibita est ad tuendam majestatem regni, cui prospexerant protestatione contraria. Sed ut sibi caverent à censuris ob negotium ecclesiasticum ferendis, id est, ob accusationem Bonifacij.

I. **Q**UADAM attigimus libri secundi capite tertio de Bonifacij octavi & Philippi quarti dissidio, de quo paulò accuratius nunc agendum est, non ad fugillandam alterutrus famam, sed ut è statu quaestionis inter illos controversæ sciamus quam esset Ecclesie Gallicanæ sententiæ, & qua ratione tuendæ Libertati regni prospexerit. Sed ante omnia, rei gestæ series exponenda est, juxta fidem manuscriptorum codicum, quorum ope vir illustrissimus & eruditissimus Henricus Spondanus Appamiarum Episcopus historiam istam concinnavit, ex qua decerpemus quæ ad rem nostram pertinebunt. Anno millesimo trecentesimo invitatus à Bonifacio præ ceteris Philippus ut subsidia in terram sanctam mitteret, (quam Cassanus Rex Tartarorum ab imperio Sarracenorum ereptam Occidentalibus se restitutum legatione missa pollicitus fuerat) Flandricum bellum causatus, se nec copias transmissurum, nec decimas à Pontifice indictas exigi passurum professus est, eò quòd ipsi pecuniæ necessariæ essent ad belli finitimi sumptus tolerandos. Hanc occasionem, qua prætextu pietatis non carebat, Bonifacius, aliunde Philippo infensus, (quòd Columnenses, Pontificis hostes, apud se benignè haberet, quòdque belli Flandrici curas non deponeret, juxta conditiones à Bonifacio arbitro compromissario dictas) avidè arripuit, ut Regem censuris premeret. Anno itaque sequenti per Bernardum Episcopum Appamiensem Legatum monuit Regem ut Orientis expeditioni intenderet, nec decimas in eum finem indictas converteret in alios usus, nève Ecclesiarum vacantium fructus sibi retineret, conferretve præbendas, vel libertatem ecclesiasticam violaret; depositionem comminatus, nisi monitis illis obtemperaret.

II. His mandatis à Legato licèt auctius denunciatis Philippus non violavit jus gentium illo in carcerem detruso, ut plerisque visum. Sed post obitam legationem dimissus Episcopus, de crimine majestatis deferretur apud Principem, his criminum elogiis, quòd adversus Regem cum Aragoniæ Rege & Comite Fuxi conspirasset, deque pellendis ditone Tolosana Francis cum isto convenisset, sæpèque jactasset urbem Appamiarum non pertinere ad regnum Francorum, Regem esse moneræ adulteratorem, & è spuris oriundum. Hæc & alia quadam majestatis crimina cum idoneis testibus probata essent, Rex conventum regni in urbe Silvanectensi indicit, & de omnium tam Clericorum quam laicorum sententiâ Episcopum Appamiensem eò accersitum, in cu-

Adiam dedit Egidio Archiepiscopo Narbonensi, ipsius Metropolitanò. qui eum suscepit, territorio sibi concessò ab Episcopo Silvanectensi, de consensu Archiepiscopi Remensis. Quæ omnia Rex Pontifici per Legatos, è quorum numero unus erat Petrus Flotta, renunciavit; professus, etsi liberum sibi fuisset de Consilij sui sententia in reum animadvertere, maluisse tamen exemplo decessorum rem totam illi significare; à quo contendit ut reum privilegio clericali exueret, debito supplicio facinora sua expiaturum.

III. Excanduit Bonifacius, jussitque reum è custodia seculari eximi, & pontificiæ tradi, de objectis illi criminibus inquiri à Narbonensi Archiepiscopo & Episcopis Biterrensi & Magalonenfi, factamque inquisitionem unà cum Episcopo ad se sub tuta custodia mitri. His addidit literas ad Regem contumeliosas, per Archidiaconum Narbonensem Notarium suum perferendas: quæ à Comite Atrebatensi coram Rege in ignem conjectæ sunt; ut testantur Ioannes Villanius & ipse Bonifacius; qui ex hac contumelia sedi apostolicæ illata ait se ad revocanda omnia privilegia eidem Regi, liberis, fratribus, & officialibus indulta, compulsum fuisse. Præterea Episcopis & Capitulis Ecclesiarum cathedralium regni, Magistris in Theologia & in Iure, synodum Romæ indicit ad Calendas Novembres anni sequentis MCCCLII. ut eorum consilio damnis & injuriis quæ Clero, Nobilitati, & Universitatibus à Rege inferuntur, mederi possit, & de reformatione Regis & regni statuere. Formulam quoque alterius epistolæ ad Regem deferendæ conceperat, qua docebat Regem subesse Ecclesiæ, graviter peccasse Clericos & subditum sibi populum vexando, & licet à sede apostolica frequentibus literis & nuntiis monitum, errorum curationem neglexisse; in propriis causis jus sibi dicere, nec conqueri apud Pontificem, licet de juribus ecclesiasticis agatur; mutatione monetæ, aliisque vexationibus, regno perniciem intulisse; collationes beneficiorum & redditus vacantium Ecclesiarum usurpasse, libertatem ecclesiasticam imminuisse, & pleraque alia patrasse; ob quæ restituentia, ad synodum Episcopos & Doctores Galliæ evocaverit, ut salubrius negotia regni ordinare posset, quò Rex mandatis suis instructos procuratores mitteret; alioqui eorum absentiam divina replente presentia, se, prout superna ministratura esset gratia, processurum. Sed epistola ad Regem perlata non est, hoc exemplo; id exigentibus rebus Legatis, ne Philippi animus accende-

retur. Attamen unus ex illis Petrus Flotta summa capita exscripsit, quæ illo epistolio continentur quod hodie sub Bonifacij nomine ad Philippum circumfertur.

IV. Ceterum convocatis totius regni comitiis mense Aprili anni MCCCLII. exposita sunt coram Rege Bonifacij consilia, regnum Francorum sibi temporaliter subesse asserentis, & damna à Rege illata regno emendare satagentis in Concilio eam ob rem à se Romæ indicto. Episcopi & proceres se consilio & ope Regi adfuturos sponponderunt in tuendo capite & honore Regis regni que Libertatibus & juribus. Decreta legatio trium Episcoporum, Noviomensis, Constantiensis, & Biterrensis, cum literis ad Pontificem, quibus se novis & inauditis illis verbis quæ regni Francorum libertatem imminuunt, valde percussos testantur; rogantque ut concordie regni & Ecclesiæ consulens, literas illas tractorias seu synodi evocatorias revocet; quibus Regis regni que majestatem maximè lædi videbant, quòd de regni administratione in Concilio disceptandum esset. Philippus quoque brevi quodam epistolio dolorem suum acerbis verbis, & fatuitatis convicio in Bonifacium conjecto, ultus est. Extant in codice manuscripto orationes à Bonifacio & Cardinale Portuensi ad Legatos in Consistorio habitæ; ex quibus genuina Pontificis sententia colligi potest. Proposito Genesios illo decreto, *Quod Deus conjunxit homo non separet*, Bonifacius commendat vinculum caritatis quo regnum Francorum ab ipsis Clodovei primordiis cum Romana sede obstringitur, quod nulla ratione violandum sit. attamen dolo perniciosi & scelerati hominis Petri Flottæ falsam epistolam suppositam fuisse; quasi scilicet Pontifex Regi mandasset ut recognosceret regnum ab ipso. Sibi, qui à quadraginta annis in Iure veritatus esset, perspectum esse duas potestates à Deo institutas. *Quis ergo deberet vel posset credere, tantam fatuitatem, tantam insipientiam fuisse vel esse in capite suo? Protestari se, quòd in nullo vellet usurpare jurisdictionem Regis. Regem tamen negare non posse quin esset Pontifici subiectus ratione peccati.* Pluribusque de beneficiorum collatione & aliis capitibus locutus, à Concilij indictione jam facta se non recessurum, sed potius se illam innovare declaravit, *pro bono statu Ecclesiarum, Regis, & regni.* Eodem sensu Cardinalis Portuensis peroravit, vindicata Pontifici potestate de temporalibus quibuscunque judicandi, *ratione peccati*; ita ut jus temporalis potestatis sit penes Pontificem; *usus autem & executio actus* penes Reges.

V. Hinc constat Bonifacium non id
K k ij

Inveni Villanius, Anni. 1307. f. 1.

Edite sunt orationes illæ à clariss. v. Petro Portuensi in collectione Actuum de discordia Bonifacij & Philippi pag. 77. & 78.

quidem sibi usurpasse ut regnum Francorum ad feudi servitatem demissum, à sede apostolica hominij & fidelitatis nexu pendere diceret. Sed ea subiectione excepta, supremam sibi potestatem in Reges arrogavit, quam magna oratione in constitutione *Vnam sanctam* expressit. Nempe sibi liberum putavit, quæcunque à Regibus peccarentur, non solum quatenus sunt privati homines, sed etiam in regni administratione, decretis suis corrigere, & constitutionibus à se latis statum publicum Ecclesiæ, & regni, Concilij in eam rem coacti sententia dispo- nere, contumacisque Reges excommunicationibus & tandem ipsa regni privatione plechere. Quare non erat cur tantopere adversus Flottam conquereretur de falsa sententia sibi afficta in epistolio suppositio, his verbis, *Scire te volumus quod in spiritualibus & temporalibus nobis subes*, cum ipse eandem rem profiteretur, ratione quidem peccati, non verò ratione feudi. Innocentius III. hanc distinctionem arripuerat ut ad se cognitionem controversiæ inter Reges Franciæ & Angliæ motæ traheret, (de qua diximus lib. II. cap. III.) sed ejus regulæ vim ad Regum peccata in subditos & ad regni statum ordinandum non extenderat, quemadmodum Bonifacius. Gallicana Ecclesia per literas ad Bonifacium datas satis significaverat, videri sibi nullatenus ad Pontificem pertinere ut Regis *excessus* in regni administratione admissos corrigeret. Quare mirum non est, si Philippus consilium suum post reditum Legatorum mutare noluerit, qui constantem in proposito suo Bonifacium retulerunt.

V I. Ioannes Monachus Cardinalis, cui legatio ad Regem imposta est, hoc confirmavit, cum præter ceteras pacis conditiones parum æquas, hanc quoque urgeret, ut evocati ad synodum Galli Romam se conferre non prohiberentur, & Rex coram Pontifice se susteret ob Bullas in apostolicæ sedis contemptum incensas, per procuratorem mandato instructum *de parendo Pontificis beneplacitis*. Eas conditiones renuente Philippo, Bonifacius in illum excommunicationem protulit: cujus sententiæ instrumenta Nicolao Benefracto Archidiacono Constantiensis in Normannia, ejusdem Legati familiari, cum perferenda in Galliam data essent, accidit ut ille apud Treas comprehenderetur. Custodiæ traditum, Legato petenti ejus liberationem, Rex omnino denegavit. Et statim sibi consulturus, conventum totius regni Parisiis evocavit anno millesimo trecentesimo tertio; atque interim Legatus nocte intempesta urbe excedens,

Romam se contulit. Ea verò fuit animorum commotio adversus Pontificem, quod regni ordinationem, prætextu peccati emendandi, ad se trahere vellet, ut Episcopi & proceres faciles se præbuerint accusationi contra eum delatæ, de qua mox dicam. Interim observanda est majorum nostrorum constantia in asserenda regni libertate, quam solo dissenso tuebantur. Guillelmus de Plesseiano, Dominus Vicenobrij, Miles, illique adjuncti Ludovicus Comes Ebroicensis Regis filius, Guido S. Pauli & Ioannes Drocensis Comites, accusationem de criminibus hæreseos, schismatis, simoniæ, & aliis nefandis sceleribus coram Rege & cætu illo adversus Bonifacium scripto detulerunt; & in Concilio generali probationem se implenturos professi, Regem atque Episcopos obsecrarunt ut congregationi Concilij studiosissimam & efficacem operam navarent.

V II. Tum Guillelmus suspectum sibi Bonifacium ob delationem illam testatus, ut se tutum ab illius censuris præstaret, futurum Concilium generale appellavit, & futurum Papam catholicum, & sedem apostolicam, *& ad illum vel illos ad quem vel ad quos melius provocare debet*, sèque fautores, que suos protectioni beatorum Apostolorum Petri & Pauli, sacri Concilij congregandi, futuri Summi Pontificis, & sanctæ sedis Romanæ commisit, *ad cautelam*. Rex pollicetur se daturum operam congregationi Concilij, *salvis in omnibus sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ honore & reverentia debitis*. Episcopos obsecrat ut huic convocacioni intendant, & ne Bonifacius, *spirituali gladio abutendo*, de facto ad excommunicationes & interdictiones procederet, suo & eorum qui sibi adhererent nomine, generale Concilium & legitimum futurum Summum Pontificem provocat, *vel alios ad quem vel ad quos fuerit provocandum*. In sententiam Regis itum est ab Episcopis, qui appellatione quoque sibi caverunt. Quas appellationes deinde ratas habuerunt ceteri Episcopi & proceres qui conventui non intererant, quemadmodum & reliquæ regni Universitates.

Hæc omnia distinctè retuli; ne quis cum vulgo in eum abripiatur errorem, ut existimet Philippum eo animo Concilium provocasse, ut de regni sui statu & majestate in Concilio disceptaretur. Quod enim ad caput illud pertinet, protectione in contrarium à se & à totius regni conventu edita anno MCCCII. sibi caverat, & de dignitate sua violata cum Bonifacio per tres Episcopos Ecclesiæ Gallicanæ Legatos exposcullaverat. Quare appellationis ad Concilium occasio inde solum profecta est, quod

Extr. Vnam sanctam De majest. & obed.

T. II. M. II. p. 111. l. 11. & 112. l. 11. & 113. l. 11.

Bonifacius delatus esset inter reos, à Concilio futuro discutiendus; & ideo in causa ecclesiastica hoc remedio contra futura gravamina sibi profpexerunt, ad cautelam, ut dicebat Guillelmus de Plesseyano.

CAPVT XVII.

Synopsis.

I. De appellationibus à Papa ad futurum Concilium. Quae aliena à vetere disciplina. Non provocatur à sententia Patriarcharum, in causis privatis. Communes definiti non poterant sine sententia sedis apostolicae; à qua non appellabatur.

II. Aliquando ob bonum pacis instaurabatur iudicium sedis apostolicae. quod differt ab appellatione. Synodus Arelatensis indicta in causa Cæciliani, post iudicium Concilij Romani, ut Donatistis satisficeret. Cangiuebantur causam non plenè audiam. Secunda cognitioni interfuerunt primi iudices; contra morem appellationum. Explicatus Augustinus; facti speciem recitat, non verò regulam prescribit.

III. Iudicia aliquot renovata, post Romanae sedis sententiam. Quod aliquando tamen fieri noluerunt Summi Pontifices. In octava synodo definitum fuit instaurandam esse cognitionem adversus Phorium post iudicium Concilij Romani. Reluctantibus Legatis sedis apostolicae.

IV. Post seculum nonum, graves causae disceptatae à Pontificibus in numerosis Conciliis. Praecipue si ageretur de Sacerdotij & Imperij Concordia. ubi aderant Clerici & laici; è Gregorio VII. & Gelasio II. Innocentius III. gravem controversiam decidere non audeat absque definitione Concilij.

V. Inde manavit mos ille appellandi ad futurum Concilium. Hoc remedio primus omnium usus fuisse videtur Fredericus II. Imperator. Concilium generalius Lugdunensissimè provocavit. Responsio Innocentij IV. è Mattheo Paris.

VI. Martinus V. vetuit has appellationes, è Gersono; qui scripsit constitutioni non esse locum in causis fidei. Pius II. eas quoque prohibuit. Galli exceperunt causas fidei & manifeste everfionis canonum.

VII. De formula disjunctiva appellandi, ad Pontificem, vel ad Concilium. Quo sensu dixerint interpretes appellandum à Papa ad Papam. Melius Ivo, qui à sede ad ipsam sedem confugiendum dixit. Quo sensu dixerit Vlpianus appellari à rescripto Principis. Expense rationes cur in antiquis formulis disjunctivè ad Papam vel ad Concilium appellatio conciperetur.

VIII. Quenam sit Du Vallij Theologi in hac questione sententia; quòque remedium illi substituat.

I. SUPERIORE capite novam quandam rationem vidimus in Ecclesiam investam ab iis qui se Romanae curiae censuris premi existimabant, scilicet appellationem à Papae decreto ad futurum Concilium. Novam dixi, quia nunquam in Ecclesia admilla fuit provocatio à Papa ad Concilium; licèt aliquando, remedio quodam extraordinario, sedis apostolicae iudicium in majori synodo instauratum fuerit. Quod illi

facile concedent quibus perspecta est antiqua disciplina, quae causarum divisione iudicia synodorum distinguebat. Illae enim vel privatae erant, vel communes, quarum discrimen explicamus in diatriba de synodis, tomo secundo. Privatae ita synodorum Patriarchalium iudicio finiebantur, ut nullus appellandi superesset locus, neque Imperatoris adeundi, aut synodi universalis interpellandae; ut docet Iustinianus, juxta constitutum Secunda Synodi Oecumenicae. Cur ergo denegabitur apostolicae sedi quod veteres omnibus Patriarchis asseruerunt? Aliud dicendum de causis communibus, quae juxta mores antiquos rectè constitui non poterant aëve γράφω; sine sententia Summi Pontificis, ut observavit olim Sozomenus. Quo sensu intelligendus est Gelasius, cum ait: *Ipsi sunt canones qui appellationes totius Ecclesiae ad hujus sanctae sedis examen deferri voluerunt, ab ipsa verò nunquam appellari debere sanxerunt.*

II. Aliquando tamen, ad procurandam Ecclesiae tranquillitatem, Imperatorum rescripto apostolicae sedis iudicia in majore synodo instaurari contigit; in qua per Legatos Romanus Episcopus intererat. Quae ratio longè differt ab appellatione. Ut enim, inquit Hermogenianus Iurisconsultus, *appellatio iniquitatis sententiae querelam, in integrum verò restitutio erroris proprii veniae petitionem, vel adversarij circumventionis allegationem continet.* Deinde iudex à quo appellatur, de appellatione non cognoscit, sed is à quo supplicatur, instauratum iudicium peragere potest. Ejus cognitionis antiquissimum exemplum habetur in causa Cæciliani Carthaginensis, quae iudicio Concilij Romani sub Melchiade decisa, iterum peracta est in Synodo Arelatensi à Constantino coacta anno cccxiv. eo colore quaesito à Donatistis, quòd lite nondum plenè instructa iudicium nimis properè latum esset, ut constat ex epistola Constantini ad Chrestum Syracusanum Episcopum, apud Eusebium. Alienum putabat Constantinus à disciplina, res ab Episcopo Romano iudicatas refricare; sed studio pacis restituendae, instauracionem iudicij in frequentiore synodo Donatistis permisit. Hoc habemus ex ipsius epistola ad Vicarium Africae: *Et contra id quod iidem responderam, inquit, frustra eos id iactare, (nempe Cæcilianum esse fontem) quippe cum res fuisset apud urbem Romam ab idoneis ac probatissimis viris Episcopis terminata, obnixè ac pertinaciter respondendam existimaverunt quòd eorum omnis causa non fuisset audita, sed potius iidem Episcopi quodam loco se clausissent, & prout ipsi aptum, iudicassent. Quare cum haec tot & tanta nimium obnixas diffensionis protrahere*

L. 26. c. de episcopi audientia: Nam contra bonum antistiti sententia non esse locum appellationi; & majoribus vestris constitutus est. Nov. 137. Can. in v. Secunda Syn. Phorius tit. ix. Nemocten. c. vi. Apud Grat. c. causa. c. Ipsi sunt. q. 1.

L. Praefati. 17. ff. de minorib.

Euseb. l. x. hist. c. 5. τὸν αὐτὸν ἐξέτασαν.

orum
regimen-
opi &
ationi
n. In
orum
quam
Ples-
llique
s Re.
Dro.
nibus
is ne
u illo
rt; &
mple-
s ob-
udio.
i sibi
atus.
fu-
&
apo-
vel ad
oref.
olo.
gre-
nda
Rev
atio.
e Es-
Epi-
aten-
abu-
& in-
sibi
um &
icem
fuerit
a est
sibi
ratas
s qui
dam
cum
sisti-
vo-
re in
l ca-
tra-
dita
nta-
pif-
tu-
lium
uod